

**FIATALOK SZEXUÁLIS MAGATARTÁSÁNAK VIZSGÁLATA
GIMNÁZIUMBAN TANULÓK KÖRÉBEN
– EGY VIZSGÁLAT KEZDETI EREDMÉNYEI**

Szerző:

Hegedűs Réka Dóra
Debreceni Egyetem

Barth Anita
Debreceni Egyetem

Szerdi Márta
Debreceni Egyetem

Szóllósi Gergő József
Debreceni Egyetem

Első szerző e-mail címe:
hegereka95@gmail.com

Lektorok:

Dr. Kiss János
Debreceni Egyetem

Dr. Huszti Éva
Debreceni Egyetem

...és további két anonim lektor

Absztrakt

Jelen kutatás célja gimnáziumi tanulók szexuális magatartásának feltérképezése és annak vizsgálata, hogy mennyire hatékony a kiválasztott intézményben a szexuális nevelés. A vizsgálatban összesen 300 fő vett részt. A tanulók átlagéletkora 17,51 év (szórás: 1,38) volt. A kapott eredményeink alapján elmondható, hogy a tanulók közel fele 15 évesen, vagy annál fiatalabb életkorban kezd nemi életet élni. Ugyan a leggyakrabban alkalmazott fogamzásgátló módszer a kondom volt körükben a legutóbbi aktus során, igen magas azok aránya, akik egyáltalán nem védekeztek.

Kulcsszavak: szexuális magatartás, serdülők, gimnázium

Diszciplína: társadalomtudomány

Abstract

A STUDY OF YOUNG PEOPLE'S SEXUAL BEHAVIOUR

AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS – A STUDY WITH INITIAL RESULTS

The aim of the present study is to measure the sexual behaviour of high school students and to examine the effectiveness of sex education in the selected institution. A total of 300 people participated in the study. The mean age of the students was 17.51

years (standard deviation: 1.38). Nearly half of the students start having sex at the age of 15 or younger. Although the most commonly used method of contraception was the condom among them during the last act, the proportion of those who did not defend themselves at all was very high.

Keywords: sexual behavior, adolescents, high school

Disciplines: social sciences

Hegedűs Réka Dóra, Barth Anita, Szerdi Márta és Szöllősi Gergő József (2020): Fiatalok szexuális magatartásának vizsgálata gimnáziumban tanuló fiatalok körében – egy vizsgálat kezdeti eredményei. *OxIPO – interdiszciplináris tudományos folyóirat*, 2020/3, 31-41. doi: 10.35405/OXIPO.2020.3.31

A serdülőkor egy átmeneti időszak a gyermek- és felnőttkor között, amely során mentális, fizikális és szociális változások zajlanak le. A serdülőkori problémákat a hormonális és pszicho-szociális folyamatok adják, amit tovább ronthatnak a hangulati ingadozások, fokozott érzékenység. Egy serdülő számára kihívást jelent a nemi szerepek elsajátítása, identitás kialakítása és a társas kapcsolatok átalakulása (Rice és Mulkeen, 1995). Ebben az időszakban próbálja megtalálni a saját értékeit, helyét a társadalomban. Ha ez nem sikerül, ha nem találja meg a megfelelő szerepet, vagy nem találja meg a helyét, akkor összezavarodhat, ez pedig konfúziót eredményez (Erikson, 1968). A serdülőkorban hozott helytelen döntések negatív hatással lehetnek az egyén későbbi életére. Jelen kutatás célja felmérni egy hajdúszoboszlói intézmény felső tagozatos tanulóinak szexuális magatartását. A kö-

vetkezőkben az Olvasó a serdülők szexuális magatartásával foglalkozó vizsgálatokkal és azok eredményeiről tájékozódhat. Mindemellett bemutatásra kerülnek a vizsgálat kezdeti eredményei is.

A SERDÜLŐK SZEXUÁLIS MAGATARTÁSÁT CÉLZÓ VIZSGÁLATOK

Több hazai és nemzetközi kutatás is megcélozta a fiatalok szexuális szokásainak, viselkedésének vizsgálatát. E kutatások alapján elmondható, hogy a serdülők a szexuális életet egyre korábban kezdik. Az Egyesült Államokban végzett 2013-as kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy a 15-16 éves lányok jelentős százalékának volt már szexuális kapcsolata (Finer és Philbin, 2013). Korai szexuális aktivitás figyelhető meg Svédországban is, ahol a megkérdezettek egyharmadának

volt már szexuális kapcsolata. A svéd lányok 23%-nak, míg a fiúk 20%-nak 14 vagy annál fiatalabb korban volt az első szexuális kapcsolata (Makenzius és Larsson, 2013). Hazánkban pécsi középiskolások körében végzett kutatás eredményei alapján elmondható, hogy a tanulók átlagos életkora az első szexuális kapcsolat során 15 év volt (Jäger és Tigyi, 2012). Egy kiskunhalasi gimnáziumban végzett felmérés szerint a fiúk átlagosan 15 évesen, a lányok 16 évesen veszítették el a szüzességüket (Rácz és Németh, 2015). A több országra kiterjedő, egyik legjelentősebb nemzetközi felmérés, a HBSC kutatás, amelynek célja az iskoláskorúak egészségmagatartásának vizsgálata, a kortárskapcsolatokat, ideértve a szexuális magatartás és a romantikus tapasztalatok feltérképezését is célul tűzte ki. A legutóbbi 2014-es felmérés eredményei alapján elmondható, hogy Magyarországon a tanulók 45%-nak már volt szexuálisan aktív kapcsolata, a két nemnél közel azonos arányban (fiúk 46%; lányok 45%). Évfolyam szerint vizsgálva, megállapítható, hogy az idősebb életkorban a tanulók között szignifikánsan nagyobb a szexuálisan aktív tanulók aránya. A 9. évfolyamban 8%-kal több fiú, a 11. évfolyamon 5%-kal több lány él szexuálisan aktív életet. A szexuálisan aktív tanulók leggyakrabban óvszerrel védekeznek. A válaszadók 48%-a önmagában, 18%-a pedig más módszerrel kombinálva használt óvszert a szexuális együttlét során. Az óvszer használat a korábbi vizsgálatokhoz képest 10%-kal

csökkent, viszont a kombinált módszert alkalmazók köre 3%-kal emelkedett. A 2006-os vizsgálat óta a nem védekezők aránya folyamatosan nő. Az utolsó szexuális együttlét során a nem védekezők aránya 2006-ban 7%, 2010-ben 10%, 2014-ben pedig 14% körül volt (Németh és Költő, 2016). A korai szexuális élet a nem kívánt terhességek számának emelkedését is eredményezheti. Egy 21 országra kiterjedő nemzetközi összehasonlító vizsgálat alapján, Magyarországon kiemelkedően magas a 10-14 év közötti lányok terhességének aránya, a terhesség megszakítások és kihordott terhességek számát tekintve. A 21 vizsgált ország közül második helyen hazánk áll (Sedgh és mtsai, 2015).

SZEXEDUKÁCIÓS ÉS FELVILÁGOSÍTÓ PROGRAMOK MAGYARORSZÁGON

Magyarországon a szexuális nevelés a pedagógia számos más területéhez képest kissé elhanyagolt terület. Az Országos Egészségfejlesztési Intézet 2010-ben végzett reprezentatív kutatása során megállapította, hogy az iskolai szexuális nevelés komoly fejlesztésre szorul hazánkban. A kezdetekben főleg amerikai programokat adaptáltak Magyarországon. Ilyen program volt a középiskolai egészségnevelési program, melyet Susan Shapiro és Carol Flaherty dolgoztak ki. Ennek keretében került sor a 12-18 évesek egészségnevelésére, az alábbi területekre fókuszálva: szexuális nevelés, alkohol és drog megelőzés,

egészséges táplálkozás, dohányzás prevenció. Később magyar szerzők is készítettek edukációs programokat. Ilyen volt Csendes Éva Magyarországon megvalósult szex edukációs programja a „Beszéljünk erről...”, a „Fiatalok az élet küszöbén”, az „A-HA!” Országos Szexuális és Mentálhigiénés Felvilágosító programja és a Szex Edukációs Alapítvány programja. A legtöbb program megjelent kézikönyv formájában, a fiatalok hatékony oktatásának elősegítése érdekében. Ugyanakkor néhány honlaphoz interaktív CD, szórólap, weblapok is tartoznak, mely a könnyebb elérést teszi lehetővé. A különféle programban az oktatói szerepet a védőnők, orvostanhallgatók és nőgyógyászok töltik be (Simich és Fábíán, 2010).

MÓDSZER

Minta

Vizsgálatunkat egy vidéki gimnázium tanulói körében végeztük. A minta lehetséges elemszáma 306 fő. A végleges mintanagyságot befolyásolta az adatfelvétel napján hiányzó tanulók, illetve a kérdőív kitöltését visszautasító tanulók száma.

A vizsgálatban végül összesen 300 fő vett részt. A válaszadók átlagéletkora 17,5 év (szórás: 1,38) volt. A nemek megoszlása az alábbiak szerint alakult: 37%-a (N=110) fiú, 63%-a (N=190) lány. A tanulók 25%-a (N=75) 9. évfolyamos, 22%-a (N=67) 10. évfolyamos, 20%-a (N=59)

11. évfolyamos és 33% (N=99) 12. évfolyamos volt (1. táblázat).

1. táblázat: a résztvevők szociodemográfiai adatai (n=300). Forrás: a Szerzők

Változók		Elemszám
Életkor	Átlagéletkor	17,51 év
Nem	Lány	63,33% (N=190)
	Fiú	36,67% (N=110)
Évfolyam	9. évfolyam	25,00% (N=75)
	10. évfolyam	22,33% (N=67)
	11. évfolyam	19,67% (N=59)
	12. évfolyam	33,00% (N=99)

Eszközök

A kutatás során alkalmazott kérdőív két nagy témakört érintett. A kérdőív első része a szociodemográfiai adatokra vonatkozó kérdéseket tartalmazta, és az alábbi területekre kérdezett rá: nem, életkor, osztály, lakóhely, szülők legmagasabb iskolai végzettsége. A második rész a tanulók szexuális magatartására vonatkozó kérdéseket tartalmazta. A kérdőívben szereplő kérdések alapjául a HBSC (Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása) kutatások (Németh és Költő, 2016) során alkalmazott kérdőívek kérdései szolgáltak, melyek zárt, eldöntendő kérdések voltak. A kérdések között volt, az első szexuális kapcsolatra („Volt-e már szexuális kapcsolata?”), „Hány évesen volt az első sze-

xuális kapcsolata?"), a legutóbbi alkalommal alkalmazott védekezési módra („A legutóbbi alkalommal használt-e te vagy a partnered óvszert?”, „A legutóbbi alkalommal használt-e te vagy a partnered fogamzásgátló tablettát?”, „A legutóbbi alkalommal használt-e te vagy a partnered megszakításos közösülést (coitus interruptus) védekezési módszert?”, „A legutóbbi alkalommal használt-e te vagy a partnered valamilyen más módszert a védekezésre?") és a romantikus kapcsolatokra („Voltál-e már szerelmes valakibe?”, „Jártál-e már valakivel?") vonatkozó kérdések.

Eljárás

Csoportos mintavételi eljárás keretében került sor az adatfelvételre 2020. január és február hónapjaiban. A papír alapú kérdőív kitöltése a tanulók számára önkéntes és anonim volt.

A kérdőívek kitöltése az iskolai osztályterekben történt, osztályfőnöki óra keretén belül, előre egyeztetett időpontban. Az adatok feldolgozása és elemzése a Stata Statistical Software: Release 13. statisztikai szoftvercsomag alkalmazásával történt. A kérdésekre adott válaszok a megjelölt válaszok függvényében részarányokkal kerülnek bemutatásra. A kategorikus változók gyakoriságbeli eltéréseit Khí-négyzet próbák segítségével értékeltük. Az évfolyamok körében a szexuális aktivitás gyakoriságának vizsgálata Fishers-féle egzakt tesztekkel valósult meg. Az eredmények közötti eltérést ab-

ban az esetben tekintettük szignifikánsnak, ha az adott statisztikai eljárásból származó p-érték kisebb volt, mint 0,05.

EREDMÉNYEK

Szexuális aktivitás

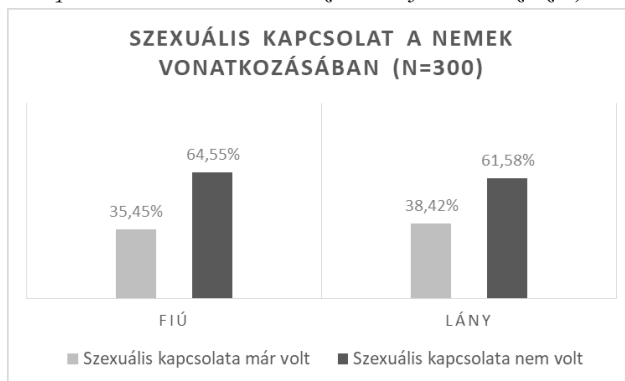
A válaszadók 35%-nak (N=112) már volt szexuális kapcsolata. A szexuális kapcsolatot már létesített tanulókat nem valamint évfolyamok szerint is megvizsgáltuk. Nem találtunk szignifikáns különbséget a szexuális aktivitás tekintetében a nemek között ($p=0,609$). A fiúk 35%-a míg a lányok 38%-a létesített szexuális kapcsolatot élete során legalább egyszer (1. ábra).

Évfolyamok szerinti bontásban szignifikáns különbség figyelhető meg: az idősebb tanulók körében nagyobb a szexuálisan aktív tanulók aránya (2. ábra). A 9. évfolyamos tanulók 3%-ának (N=2) volt szexuális kapcsolata, míg a 12. évfolyamon a tanulók körében ez az arány 66% (N=65) volt ($p < 0,01$).

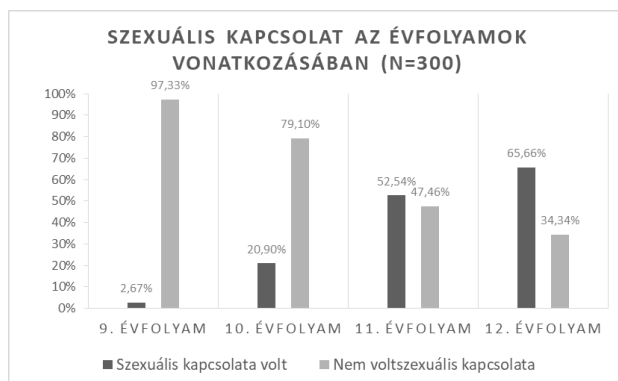
Szexuális élet kezdete

A vizsgálatban résztvevő tanulók csupán 9%-ának volt 14 évesen vagy annál fiatalabb életkorban az első szexuális kapcsolata. A tanulók többsége, 89%-a 15 vagy annál idősebb életkorban szerezte első szexuális tapasztalatát (3. ábra).

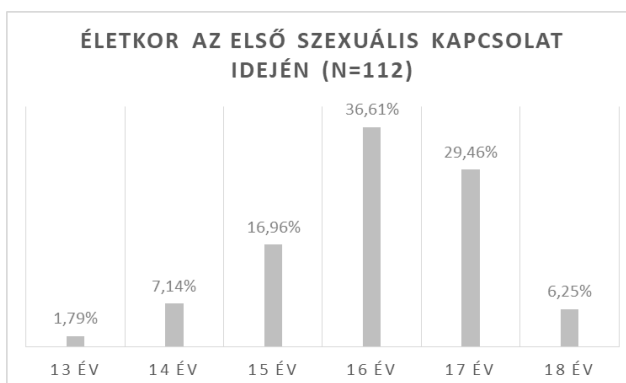
1. ábra: Szexuális kapcsolatot a nemek vonatkozásában (forrás: a szerzők)

2. ábra: Szexuális kapcsolat az évfolyamok vonatkozásában (forrás: a szerzők)

3. ábra: Életkor az első szexuális kapcsolat idején (forrás: a szerzők)

*Alkalmazott védekezési mód
a legutóbbi aktus során*

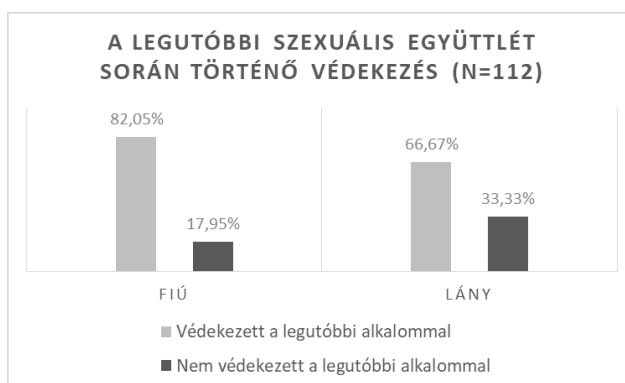
A szexuálisan aktív tanulók többsége (72%) védekezett a legutóbbi szexuális aktus során. Ugyanakkor szignifikáns különbség figyelhető meg a nemek tekintetében. A fiúk nagyobb arányban alkalmaztak valamilyen védekezési módot a lányokhoz képest ($p=0,070$ – vesd össze: 4. ábra).

A legutóbbi szexuális együttlét alkalmával a tanulók többsége, 45%-uk óvszert használt. Alacsony azon tanulók aránya, akik az óvszert egyéb védekezési módszerrel kiegészítve alkalmazták azt. Egyéb módszert (pl. fogamzásgátló tableta) a tanulók 18%-a alkalmazott.

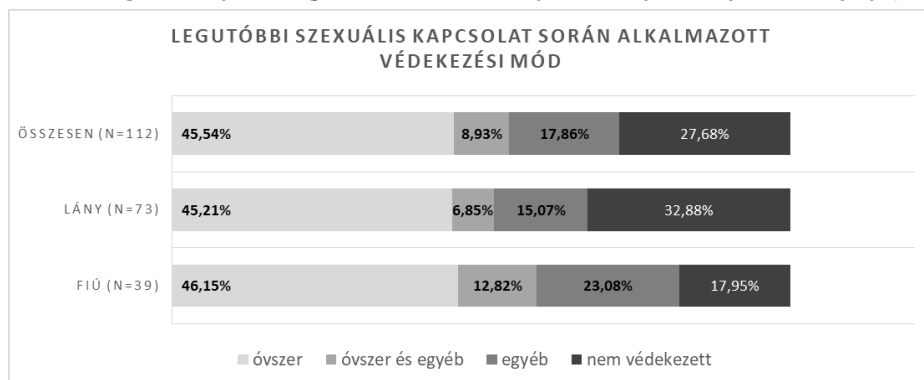
Különbség figyelhető meg a fiúk és lányok között az egyes védekezési módok

alkalmazásának arányában. A lányok esetében az alábbiak szerint alakulnak az arányok: 45% óvszer; 7% óvszer és egyéb; 15% egyéb; 33% nem védekezett. A fiúk esetében pedig az alábbiak szerint alakulnak: 46% óvszer; 13% óvszer és egyéb; 23% egyéb; 18% nem védekezett. Összességében elmondható, hogy mindkét nem esetében a leggyakrabban alkalmazott védekezési mód az óvszer volt (fiúk: 46%; lányok: 45%) A nemek vonatkozásában elmondható, hogy az óvszerhasználat esetében nincs különbség a nemek között ($p=0,309$). Ugyanakkor a fiúk gyakrabban használnak egyéb módszert, mint a lányok ($p=0,087$). Mindemellett a lányok gyakrabban számoltak be védekezés nélküli szexuális kapcsolatáról, mint a fiúk ($p=0,087$) (5. ábra).

4. ábra: A legutóbbi szexuális együttlét során történő védekezés a nemek vonatkozásában (forrás: a szerzők)

5. ábra: A legutóbbi szexuális együttlét során alkalmazott védekezési mód (forrás: a szerzők)

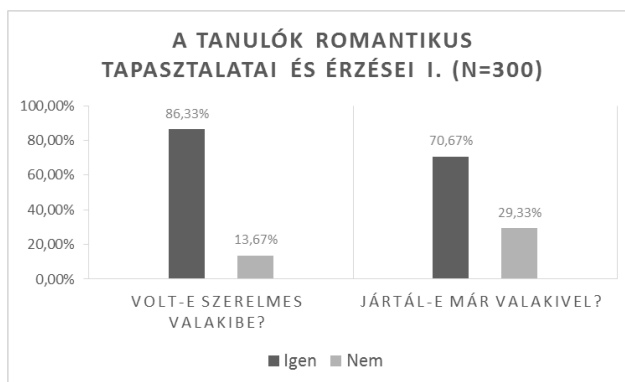

Romantikus tapasztalatok

A tanulók túlnyomó többsége 86%-uk (N=259) már érzett szerelmet ellenkező nemű partner iránt és a diákok 71%-nak (N=212) volt már romantikus kapcsolata is (6. ábra).

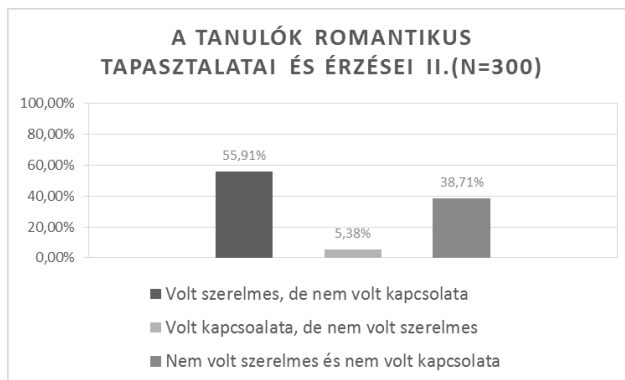
A válaszadók 56%-a (N=) volt szerelmes, de nem volt kapcsolata. Hasonló arányban voltak azok a tanulók, akiknek nem volt még párkapcsolata és nem is érzett még szerelmet (7. ábra).

6. ábra: A tanulók romantikus tapasztalatai és érzései I. (forrás: a szerzők)

7. ábra: A tanulók romantikus tapasztalatai és érzései II. (forrás: a szerzők)

MEGVITATÁS

Az alábbiakban eredményeinket a 2014-es HBSC (Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása) kutatás eredményeivel kívánjuk összevetni. A szexuális aktivitás esetében elmondható, hogy a HBSC kutatásban résztvevő magyarországi fiatalok 45%-ának volt szexuális kapcsolata (fiúk 46%; lányok 45%). Jelen kutatásban résztvevő fiatalok esetében is közel hasonlóan alakultak az eredmények úgy a teljes mintán, mint nemek közötti bontásban. Az évfolyamok esetében mind a HBSC kutatás, mind pedig a jelen vizsgálat során megállapítható, hogy az életkor növekedésével a szexuálisan aktív tanulók száma is növekszik. Míg a 2014-ben készült felmérés során a gimnáziumi tanulók 24%-a vallotta, hogy 14 vagy annál fiatalabb korban estek át az első szexuális aktuson, addig jelen vizsgálatban ez a szám 9%, mely alapján elmondható, hogy a vizsgált mintában kedvezőbb a helyzet.

Mindkét vizsgálat során a tanulók által a legutóbbi aktus során alkalmazott védekezés mód az óvszer volt. Ugyanakkor a nem védekezők számának esetében különbség figyelhető meg. A hajdúszoboszlói intézmény tanulóinak 28%-a nem védekezett a legutóbbi aktus során, ezzel szemben HBSC kutatásban résztvevő tanulók 14%-ára igaz ez. Érdekeség, hogy a nem óvszerrel való védekezésről a vizsgálatunkban résztvevő fiatalok közül a fiúk számoltak be gyakrabban. Ezzel szemben a HBSC kutatásban résztvevő fiatalok esetében ez a lányokra volt jellemzőbb. Romantikus tapasztalat esetében nem tapasztaltunk nagyobb eltérést. Közel azonos arányban voltak szerelmesek és volt romantikus kapcsolatuk a tanulóknak (Németh és Költő, 2016).

KORLÁTOZÁSOK

A kérdőív kitöltése önkéntes és anonim volt. A végleges mintanagyságát a hiányzó

tanulók száma befolyásolta. A kapott eredményekből nem vonhatóak le általános következtetések, csupán az adott intézmények tanulóira vonatkozhatók az eredmények.

KONKLÚZIÓK

Összességében elmondható, hogy a vizsgált mintán magasabb azok átlagéletkora, akik már szexuálisan aktívak voltak a vizsgálat idején. Ugyanakkor még így is magasnak mondható a szexuálisan aktív tanulók száma. Az életkor előrehaladtával a vizsgálatban résztvevő tanulók esetében is nő a szexuálisan aktív tanulók száma. A legutóbbi aktus során magas az óvszert használók száma, de ezzel szemben a nem védekezők aránya jelentősnek mondható.

A vizsgálatban résztvevő tanulók igen magas százaléka volt már szerelmes és élt párkapcsolatban is. A párkapcsolatban élők többsége szerelemből volt együtt partnerével. Mindezek alapján javasolt szexuális felvilágosító programok tartása, azok esetleges módszertani fejlesztése a fiatalok szexuális magatartásának pozitív irányú változásához való bekövetkezéséhez, különös figyelmet fordítva a különféle védekezési módszerek bemutatására.

IRODALOM

Németh Á. és Költő A. (2016): *Egészség és egészségmagatartás iskoláskorban. Az iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása elne-*

vezésű, az Egészségügyi Világszervezettel együttműködésben megvalósuló nemzetközi kutatás 2014. évi felméréséről készült nemzeti jelentés. Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet, Budapest.

- Sedgh, G., és Finer, L., Bankole A., Eilers M. A. & Singh, S. (2015): Adolescent pregnancy, birth and abortion rates across countries: levels and recent trend. *Journal of Adolescent Health*, 56, 223-230. doi: [10.1016/j.jadohealth.2014.09.007](https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2014.09.007)
- Rice, K. G. & Mulkeen, P. (1995) Relationships with parents and peers: A longitudinal study of adolescent intimacy. *Journal of Adolescent Research*, 10, 338-357. doi: [10.1177/0743554895103003](https://doi.org/10.1177/0743554895103003).
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis* (No. 7). WW Norton & Company. doi:<https://doi.org/10.1002/bs.3830140209>
- Finer, L. B. & Philbin, J. M. (2013). Sexual initiation, contraceptive use, and pregnancy among young adolescents. *Pediatrics*, 131 (5), 886-891. doi: [10.1542/peds.2012-3495](https://doi.org/10.1542/peds.2012-3495).
- Makenzius, M., és Larsson, M. (2013). Early onset of sexual intercourse is an indicator for hazardous lifestyle and problematic life situation. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 27 (1), 20-26. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1471-6712.2012.00989>

- Jäger A. és Tigyi Z. (2012): *Sexuális magatartás vizsgálat középiskolások körében*. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs
- Rácz P. és Németh A. (2015). A fogamzásgátlással kapcsolatos ismeretek és a párkapcsolatról alkotott vélemények felmérése különböző iskolatípusokban. *Egészségfejlesztés*, 56 (1-2), 38-46.
- Simich R. és Fábán R. (2010). *Iskolaegészségfejlesztés–szexedukáció. Veszélyeztetett korú diákok prevenció igényei és szükségletei*. Országos Egészségfejlesztési Intézet, Budapest.